

O ČARODEJNÍKOCH A MUKLOCH

...alebo o rôznorodosti,
predsudkoch a stereotypoch

 Učenie nás baví

CHARAKTERISTIKA ZÁŽITKOVÉHO BLOKU

Hlavné a čiastkové ciele zážitkového bloku: Hlavným cieľom zážitkového bloku je na základe príbehu identifikovať rôzne druhy a prejavy rôznorodosti, stereotypov, predsudkov či diskriminácie. Fiktívny čarodejnicky svet je tu metaforou bežného sveta a odlišností, ktoré môžeme pozorovať bežne aj vo svojom okolí. Ďalej je cieľom bloku rozvíjať vyjadrovacie schopnosti žiakov a žiačok, ich čitateľskú gramotnosť, kritické myslenie, spoluprácu v skupine, tvorivosť a fantáziu.

Priblíženie obsahového zamerania: Príbehy (skutočné aj fiktívne) prinášajú do vyučovania nové informácie, ale aj emócie a osobnú perspektívu, práve tie niekedy môžu mať pri formovaní postojov väčší vplyv ako samotné fakty¹. Emočné zaangažovanie a empatická identifikácia s postavami príbehov pomáhajú motivovať a aktivizovať žiakov a žiačky pri aktivitách na hodinách a môžu vzbudiť ich záujem o danú tému aj mimo vyučovania.

Ďalším významným prínosom používania príbehov je formovanie postojov a odstraňovanie predsudkov. Americký sociálny psychológ Gordon Allport v období rasovej segregácie v Spojených štátoch amerických popísal tzv. kontaktnú teóriu alebo teóriu kontaktu, podľa ktorej kontakt medzi dvoma odlišnými skupinami za určitých podmienok môže eliminovať medziskupinové predsudky a konflikty. Priamy kontakt možno nahradiť aj simulovanými situáciami alebo identifikáciou s hrdinami knižných a filmových príbehov².

Práve takýto potenciál majú aj príbehy Harryho Pottera. Fantazijné príbehy o mladom čarodejníkovi sa stali fenoménom detskej literatúry. Od vydania prvého dielu v roku 1997 vznikli okrem kníh filmy, počítačové hry, série hračiek, skladačiek, výpravné publikácie o nakrúcaní filmov či ďalšie nadväzujúce divadelné hry a filmy, ktoré voľne s tematikou kníh súvisia. Príbehy o čarodejníckom svete čítali aj tí, ktorí inak nepatria medzi vášnivých čitateľov a čitateľky, nielen deti ale aj dospelí. Preto sa nemožno čudovať, že tieto príbehy a ich postavy vzbudili aj pozornosť psychológov a psychologičiek. Tí prepojili kontext kníh s viacerými psychologickými teóriami: teória konfliktov, koncepty pripútania, moci a spolupráce, sociálneho vplyvu, duševných porúch, sebapoškodzovania a ďalších³ a realizovali aj niekoľko výskumov. Podľa výsledkov jedného z nich sú fanúšikovia Harryho Pottera tolerantnejší k marginalizovaným skupinám a empatickejší k menšinám⁴.

Aktivity v tomto bloku vychádzajú z predpokladu výskumníkov a výskumníčok, že príklady predsudkov, diskriminácie, rôznorodosti či nespravodlivosti vo svete čarodejníckom a identifikácia s ich aktérmi pomáhajú deťom všímať si a uvedomovať si podobné javy v ich bežnom živote a svete okolo nás. Pri väčšine aktivít je potrebné, aby žiaci a žiačky príbehy poznali, je však možné pracovať v tímoch a prepájať poznatky a názory v rámci menších skupín.

Cieľová skupina: Viaceré aktivity z tohto zážitkového bloku je možné realizovať so žiakmi a žiačkami už cca od 4. ročníka základnej školy, nižšieho i vyššieho sekundárneho vzdelávania.

¹ Moezzia, M., Janda, K. B., & Rotmann, S. (2017). Using stories, narratives, and storytelling in energy and climate change research. *Energy Research & Social Science*, 31, 1-10.

² Sokolová, L. (2019). Storytelling vo výučbe psychológie pre budúcich učiteľov. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 1/2019.

³ Pozri napr. N. Mulholland: *The Psychology of Harry Potter: An Unauthorized Examination of the Boy Who Lived*. Dallas: BenBella Books, 2006.

⁴ Vezzali, L., Stathi, S., Giovannini, D., Capozza, D., & Trifiletti, E. (2014). The greatest magic of Harry Potter: Reducing prejudice. *Journal of Applied Social Psychology*, 45(2), 105-121.

Učebné materiály dostupné z webstránky www.ucenienasbavi.sk

Pri každej z aktivít uvádzame osobitne prípadné vekové alebo iné špecifiká. Ideálna je skupina nepresahujúca počet 20 - 24 osôb. V prípade väčších skupín odporúčame aktivity modifikovať.

Špecifiká týkajúce sa osoby vedúcej zážitkový blok: Na vedenie skupiny stačí jedna osoba. Je výhodou, ak učiteľ/učiteľka príbehy Harryho Pottera dobre pozná. Dôležitá je najmä znalosť charakteristík hlavných postáv, súčasťou všetkých aktivít sú aj správne odpovede alebo ukážky odpovedí ako pomôcka.

Dĺžka trvania a časový harmonogram: Blok obsahuje 9 aktivít, žiadna z nich netrvá viac ako jednu vyučovaciu hodinu, preto ich možno použiť samostatne, zakomponovať do vlastnej vyučovacej hodiny, alebo z nich vyskladať tematický blok na niekoľko vyučovacích hodín.

Prepojitelnosť v rámci prierezových tém: Podľa zamerania sú aktivity využiteľné v rámci tém Osobnostného a sociálneho rozvoja, Mediálnej výchovy a Multikultúrnej výchovy.

Medzipredmetové vzťahy: Jednotlivé aktivity možno použiť ako celok (napr. v rámci tematického projektového dňa) alebo ako samostatné aktivity a učebné úlohy v rámci vyučovania predmetov vzdelávacích oblastí Človek a komunikácia (najmä slovenský jazyk a literatúra: práca s textom, tvorivé písanie a pod.), Človek a hodnoty (etická výchova) či Človek a spoločnosť (občianska náuka). Ďalej v rámci predmetov psychológia (postoje, predsudky, sociálne vnímanie, sociálne skupiny, jedna z aktivít je priamo zameraná na tému vzťahovej väzby) a sociálno-psychologický tréning (vnímanie seba a druhých, kritické myslenie, sebazpoznávanie).

Metódy: dialogické metódy, problémové metódy, metódy samostatnej práce, rolová hra, práca s textom (čitateľská dielňa), kooperatívna hra úniková miestnosť

Pomôcky, prílohy a pracovné listy: K aktivitám sú vytvorené pracovné listy a ďalšie pomôcky, ich počet a spôsob použitia je uvedený pri každej aktivite. Okrem týchto pomôcok je potrebná biela tabuľa alebo flipchartový papier, fixky, nožnice, lepidlo.

Usporiadanie miestnosti: Všetky aktivity sú realizovateľné v jednej miestnosti. Pri niektorých aktivitách je potrebné, aby sa žiaci a žiačky pohybovali po triede, tomu treba prispôbiť usporiadanie lavíc.

ZOZNAM AKTIVÍT:

- Aký bol Harry? (vonkajšie a vnútorné charakteristiky, opis)
- Rokfortské fakulty: fakt alebo názor?
- Čitateľská dielňa (tímová úniková hra)
- Harry Potter a jeho priatelia očami psychológa
- Stretli sa štyria... (rolová hra)
- Ten, koho netreba menovať (tvorivé písanie)
- Aké je to byť iný? (rozvoj empatie a kritického myslenia)
- Harry Potter: kvíz pre začiatočníkov (podľa 1. dielu Harry Potter a kameň mudrcov)
- Harry Potter: kvíz pre pokročilých (podľa všetkých siedmich dielov)

Celý dokument má rozsah 30 strán.

Nájdete v ňom 17 strán príloh v podobe pracovných listov a ďalších pomôcok.

Ďalšie informácie:

- Tieto materiály sú určené najmä pre učiteľov a učiteľky. Ich komerčné využitie a zverejňovanie na ďalších internetových stránkach bude považované za porušenie autorských práv.
- Autorom fotografie na titulnom liste je Artem Maltsev, ktorý ju zverejnil v rámci databázy unsplash.com. Ak nie je uvedené inak, použité fotografie pochádzajú z tejto databázy voľne dostupných fotografií.
- Jednotlivé zážitkové bloky dostupné ako e-booky z webstránky www.ucenienasbavi.sk sú navzájom odlíšené úvodnou fotografiou a špecifickou farbou (v nadpisoch, pracovných listoch aj ako orámovanie). Toto rozlíšenie slúži pre ľahšiu orientáciu medzi viacerými blokmi a má tiež uľahčiť vyhľadávanie v tlačenej dokumente.
- V dokumente sú vytvorené prepojenia medzi metodickým postupom a jednotlivými pracovnými listami. Po kliknutí na názov pracovného listu v metodickom postupe aktivity sa ihneď zobrazí požadovaný pracovný list.

UKÁŽKA AKTIVITY ZÁŽITKOVÉHO BLOKU

AKÝ BOL HARRY?

Cieľ: vedieť pomenovať vnútorné a vonkajšie charakteristiky postavy, na základe charakteristík vedieť vyvodiť, ako sa Harry cítil v novej škole

Trvanie: 15 – 30 minút

Pomôcky: [pracovný list Aký bol Harry Potter?](#) a/alebo flipchartový papier, fixky

Postup: Učiteľ/učiteľka vyzve žiakov a žiačky, aby si každý napísal do pracovného listu alebo sám pre seba, aký bol Harry Potter, keď prišiel na Rokfort, ako by ho opísali. Návodom alebo pomôckou sú oblasti opisu podľa pracovného listu (rodina, výzor, vlastnosti, schopnosti, zvláštnosti). Následne možno charakteristiky spísať na flipchartový papier, príp. podľa uváženia učiteľa/učiteľky možno charakteristiky rovno zapisovať na papier bez použitia pracovného listu. Spôsob realizácie aktivity závisí aj od veku žiakov a žiačok a toho, ako dobre príbeh poznajú. Ak sú v skupine viacerí, ktorí nečítali knihu ani nevideli film, je vhodné vytvoriť menšie skupiny tak, aby v každej skupine niekto príbeh poznal.

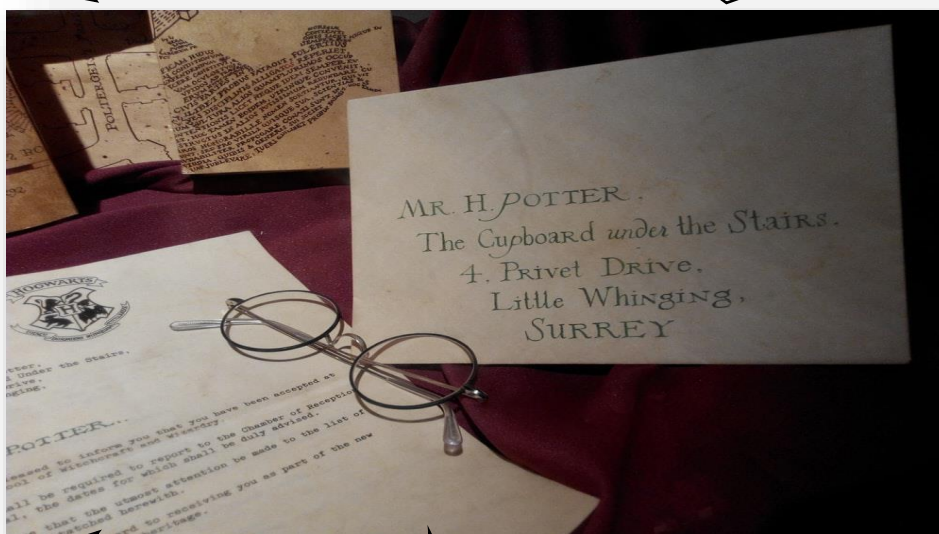
Po spísaní všetkých charakteristík na flipchart diskutujeme:

- *Ktoré charakteristiky Harrymu pomohli „zapadnúť“ v novej škole?*
- *Ktoré charakteristiky mu naopak sťažovali začlenenie v novej škole?*
- *Ako ho vnímali ostatní?*
- *Ako sa mohol cítiť v rôznych situáciách?*
- *Ktoré z jeho charakteristík Vás zaujali?*
- *Ktoré by Vám boli sympatické?*
- *Aká ďalšia postava z príbehu Vám bola sympatická?*
- *Koho príbeh by ste chceli prežiť?*

Aký bol Harry Potter, keď prišiel na Rokfort?

VÝZOR

RODINA

VLASTNOSTI

SCHOPNOSTI

ZVLÁŠTNOSTI